

Grey Scale #13

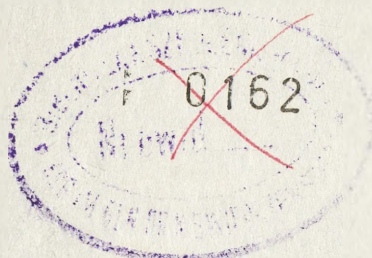

DANES
PICTA
.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. generała broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

Egz. nr 1

Plk dr Józef MROCZKO

System obronny państwa
Część II
PODSTAWOWE DZIEDZINY
PRZYGOTOWAŃ OBRONNYCH
PAŃSTWA W UKŁADZIE
POZAMILITARNYM

skrypt

BIBLIOTEKA NAUKOWA AGO WP
Archiwum Działu Zbiorów Specjalnych

Nr ewid. _____

41820

WARSZAWA

WRZESIEŃ

1975

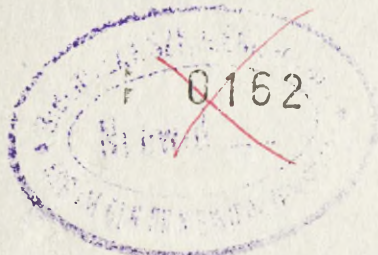

100

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. generała broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

Egz. nr 1

Plk dr Józef MROCZKO

System obronny państwa
Część II
PODSTAWOWE DZIEDZINY
PRZYGOTOWAŃ OBRONNYCH
PAŃSTWA W UKŁADZIE
POZAMILITARNYM
skrypt

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Działu Zbiorów Specjalnych
Nr ewid. _____

41820

WARSZAWA

WRZESIEŃ

1975

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. gen. broni K. Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

JAWNE

Egz. nr

1

PODSTAWA
Ustawa z dnia 22 stycznia 1964 roku
art. 86 ust. 2
(Dz. U. 35 Nr 11 poz. 95)
podpis

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 12657

Płk dr Józef MROCZKO

SYSTEM OBRONNY PAŃSTWA

Część II

Podstawowe dziedziny przygotowań obronnych
państwa w układzie pozamilitarnym

Skrypt

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Biura Zbiorów Specjalnych

Nr ewid.

41820

WARSZAWA

Wrzesień

1975 r.

ACADEMIC DEPARTMENT
OF THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA

RECEIVED

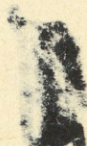
1950

1950

1950

1950

1950

SPIS TREŚCI

	Str.
WSTĘP	5
I. SYSTEM OBRONNY PAŃSTWA - PODSTAWOWE ZADANIA ORAZ ZAŁOŻENIA DOKTRYNALNE	6
II. DZIAŁALNOŚĆ POLITYCZNO-OBRONNA	8
III. DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZO-OBRONNA	18
1. Podstawowe kierunki przygotowań gospodarczo-obronnych w okresie pokoju	25
2. Przejście gospodarki narodowej z działalności pokojowej na tory działalności wojennej w czasie zagrożenia bezpieczeństwa państwa	28
3. Działalność gospodarczo-obronna w czasie wojny	34
IV. ZAPEWNIENIE PORZĄDKU I BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO	40
V. OBRONA CYWILNA	55

1877

W S T Ę P

W pierwszej części skryptu "System obronny państwa" zostały przedstawione ogólne założenia systemu obronnego państwa oraz zasady jego funkcjonowania. Zostały w nim wyłożone główne problemy obronności oraz ich współzależność od zasad funkcjonalnej działalności państwa, a ponadto w bardzo ogólnych zarysach główne dziedziny działalności obronnej realizowane w ramach systemu obronnego.

Niniejsze opracowanie stanowi dalszą kontynuację rozważań na ten temat, w którym bardziej szczegółowo zostały przedstawione podstawowe kierunki przygotowań obronnych w układzie pozamilitarnym, z wyjątkiem działalności militarnej i obrony cywilnej /obrona cywilna została tylko zasygnalizowana/. Na powyższe tematy katedra OTK wydała oddzielne opracowania ujmujące obszernie problematykę tych dziedzin działalności obronnej. Również akademia dysponuje oddzielnymi wydawnictwami /skryptami/ na tematy: przygotowań obronnych w dziedzinie przemysłu i komunikacji /autorzy: St. CIASTOŃ - nr bibl. S/791; St. MAGNOWSKI - nr bibl. 045/.

I

I

I

I. SYSTEM OBRONNY PAŃSTWA - PODSTAWOWE ZADANIA ORAZ DOKTRYNALNE ZAŁOŻENIA

System obronny państwa - jak zostało to zdefiniowane w części I skryptu - to skoordynowany układ elementów obronności, obejmujący różne dziedziny i aspekty działalności państwa, w ramach którego są realizowane przygotowania i prowadzone działania mające na celu zapewnienie zdolności państwa zarówno do prowadzenia skutecznych działań wojennych, jak też do maksymalnego uodpornienia kraju i społeczeństwa na działalność przeciwnika. Powyższa definicja określa cel działalności obronnej oraz pokazuje, że przygotowania obronne są realizowane zarówno na rzecz frontu zewnętrznego, jak i frontu wewnętrznego.

Z celu wynika szereg zadań systemu obronnego, które zostały przedstawione w pięciu podstawowych grupach obejmujących:

- zadania polityczno-obronne;
- zadania gospodarczo-obronne;
- zadania militarne;
- zadania w zakresie utrzymania porządku wewnętrznego i bezpieczeństwa publicznego oraz
- zadania w zakresie obrony cywilnej.

Wszystkie zadania systemu obronnego można by jeszcze rozdzielić na dwie sfery działania określając je jako sferę militarną i cywilną. W sferze militarnej działalności znajdują się zadania wojsk realizowanych zarówno na zewnętrznym froncie, jak i za-

dania wojsk zmilitaryzowanych jednostek i innych sił obronnych realizowane na obszarze kraju. W sferze cywilnej inaczej zwanej "sferą pozamilitarną" znajdują się pozostałe zadania, które również realizowane są tak dla potrzeb koalicyjnego frontu zewnętrznego, jak i potrzeb obrony terytorium kraju. A zatem, polityczno-obronne przygotowania kraju i społeczeństwa do wojny oraz działalność w tej dziedzinie w okresie zagrożenia i wojny, a także przygotowania i działalność w dziedzinie gospodarczej, w zakresie utrzymania porządku wewnętrznego, bezpieczeństwa publicznego i obrony cywilnej stanowią główne dziedziny przygotowań obronnych w układzie pozamilitarnym. Dziedziny te łącznie z działaniami militarnymi stanowią zasadnicze składowe systemu obronnego państwa.

Obronność każdego państwa kształtowana jest w oparciu o przyjętą przez władze polityczne doktrynę wojenną, która stanowi system poglądów na przygotowanie kraju do wojny, na sposób jej prowadzenia oraz zasady użycia sił zbrojnych. Doktryna wojenna państw socjalistycznych, jako podstawowy wyraz polityki obronnej ukształtowała się w oparciu o ideologię marksistowsko-leninowską i istniejące założenia ustrojowe, a także o ekonomiczne i organizacyjne możliwości tych państw. "Jej zasadnicze założenia - pisze gen. dyw. B. Chocha - ujmują obecnie:

- zgodność celów polityczno-wojskowych socjalistycznej koalicji państw z ich materialnymi, moral -

nymi i wojskowymi możliwościami;

- skuteczne wykorzystanie czynników decydujących o zwycięstwie we współczesnej wojnie wskazywanych przez socjalistyczną naukę wojenną;
- wszystkie ekonomiczne, wojskowe i moralne możliwości oraz położenie geograficzne potencjalnego przeciwnika".^{1/}

Współczesną doktrynę wojenną określają takie elementy, jak: polityka, ekonomika, nauka wojenna /zwane jako bezpośrednie/ oraz stosunki wewnętrzne państwa, czynniki demograficzne, położenie geograficzne, poziom ogólnego rozwoju społeczeństwa i inne określane jako pośrednie. Elementy te są w zasadzie zmienne i oddziałują na kształt doktryny w zależności od charakteru i konkretnej sytuacji poszczególnych państw i narodów.

U podstaw koncepcji obronnej naszego kraju legło zatem ścisłe powiązanie wysiłku na koalicyjnym froncie zewnętrznym z siłami wojskowymi oraz obronnie przygotowanymi i zorganizowanymi siłami i poczynaniami administracji państwowej, gospodarki narodowej i całego społeczeństwa na froncie wewnętrznym.

II. DZIAŁALNOŚĆ POLITYCZNO-OBRONNĄ

Analogicznie jak w całej działalności państwowej i społecznej polityka odgrywa główną rolę także w dziedzinie obronności. Istota przygotowań

1/ Por. B. Chocha - "Obrona terytorium kraju".
Warszawa 1974 r., s.82.

obronnych państwa pod względem politycznym polega na zapewnieniu jedności moralno-politycznej społeczeństwa, wysokiego poczucia odpowiedzialności każdego obywatela i zespołów ludzkich za losy ojczyzny i jej obronności, pogłębiania uczuć patriotyzmu, które w naszych warunkach stanowią jedność z poczuciem internacjonalistycznej solidarności i braterstwa z państwami obozu socjalistycznego.

Działalność polityczno-obronna przejawia się we wszystkich składowych elementach systemu obronnego państwa, a więc i we wszystkich zadaniach obronnych realizowanych na rzecz frontu zewnątrz - nego i wewnętrznego.

Zadania w zakresie polityczno-obronnego przygotowania systemu obronnego państwa obejmują liczne przedsięwzięcia, które z uwagi na ich specyfikę można by ująć w następujące grupy:

- polityczne ukierunkowanie procesu osiągania gotowości obronnej całego organizmu państwowego, gospodarczego i społecznego oraz jego przecho - dzenie na wojenny system kierowania;
- koordynowanie funkcjonalnej działalności instancji partyjnych i ich organów mających na celu polityczne oddziaływanie na wszystkie organy i ogniwa struktury obronnej państwa, reagowanie na wszelkie ujemne zjawiska: paniki, chaosu, dezorganizacji i zastraszania społeczeństwa;
- kierowanie działalnością informacyjną i propagandową mającą wpływ na opinię i postawę społeczeństwa, jak też wszystkich sił obronnych /sił

- zbrojnych i obrony cywilnej/ stosownie do rozwoju międzynarodowej i wewnętrznej sytuacji polityczno-strategicznej obejmującą: wyjaśnianie społeczeństwu przyczyn konfliktu, ukazywanie oblicza naszych przeciwników, ich zamiarów wobec państwa i narodu, wyjaśnianie stanowiska partii i rządu oraz wysiłku obronnego państwa;
- przygotowanie obronne w dziedzinie polityki zagranicznej, jak: zawieranie sojuszów, tworzenie koalicji państw, zapewnienie neutralności wielu krajów lub pojedynczych państw, a także zdobywanie sojuszników w społeczności krajów obozu przeciwnego;
  - kierowanie przedsięwzięciami propagandowo-politycznego oddziaływania na siły zbrojne i opinię publiczną przeciwnika, w celu osłabienia jego morale i przeciwdziałania skutkom prowadzonej przez przeciwnika wojny psychologicznej.

Do zadań z zakresu przygotowania politycznego i zabezpieczenia moralno-psychologicznego za - mierzeń obronnych zalicza się ponadto bezpośrednie oddziaływanie na proces opracowywania i wprowadzania w życie planów mobilizacyjnych sił zbrojnych, rozwijania cywilnych sił obronnych oraz przedsięwzięć związanych z mobilizacyjnym przygotowaniem gospodarki narodowej, sprawnym działaniem administracji państwowej, w tym utrzymanie w kraju bezpieczeństwa i porządku wewnętrznego.

Bezpośredni udział organów i ogniw partyjno-politycznych w procesie realizacji zadań militar-

nych i obrony cywilnej na obszarze kraju, a zwłaszcza likwidacji skutków uderzeń bronią masowego rażenia oraz organizacji życia społeczno-politycznego i gospodarczego po napadzie jądrowym - to jedno z podstawowych zadań polityczno-obronnej działalności okresu wojennego.

Zadania z dziedziny polityczno-obronnej realizowane są zarówno w okresie pokoju, w okresie zagrożenia, jak i w czasie wojny.

Wychodząc z potrzeby kształtowania w społeczeństwie głębokiego poczucia odpowiedzialności za obronność kraju i przekonania o konieczności osobistego wkładu każdego obywatela na rzecz obrony ojczyzny, organy partyjne i organizacje polityczno-społeczne oraz wszystkie organy władzy i administracji państwowej powinny swoją działalność zwrócić na:

w okresie pokoju w celu zachowania stałej gotowości obronnej:

- rozwijanie wśród ludności, a zwłaszcza młodzieży, pracy wyjaśniającej wokół szeroko rozumianego problemu obronności kraju, przede wszystkim poprzez organizacje polityczne, społeczne i paramilitarne;
- specjalizację części działaczy politycznych i społecznych w zakresie problematyki obronnej w przewidywaniu potrzeby utworzenia niezbędnych ogniw partyjno-politycznych we wszystkich ogniwach systemu obronnego;
- systematyczne pogłębianie znajomości sytuacji politycznej oraz analizowanie nastrojów panują -

- cych w poszczególnych środowiskach społecznych i regionach kraju;
- doskonalenie działalności propagandowej, przygotowanie do tego celu kadr zdolnych do skutecznego działania zarówno w dziedzinie treści, jak i form propagandowych w określonych środowiskach i grupach społeczno-demograficznych, badanie możliwości najefektywniejszego wykorzystania masowych środków informacji i propagandy oraz przystosowania ich do działań w czasie wojny;
  - przygotowanie i doskonalenie kadr w celu przeciwdziałania akcjom agend imperialistycznych prowadzonym w ramach wojny psychologicznej oraz wypracowanie metod długofalowego i skutecznego działania w tym zakresie;
  - systematyczne uogólnianie i doskonalenie doświadczeń oddziaływania propagandowego na kraje kapitalistyczne i koordynowanie na tym odcinku prac prowadzonych przez wszystkie powołane do tego instytucje;
  - teoretyczne opracowanie form i metod politycznego działania przeciwdywersyjnego prowadzonego wspólnie z resortami obrony narodowej i spraw wewnętrznych;
  - realizowanie całokształtu zadań w dziedzinie stosunków zagranicznych, a więc spraw politycznych, prawno-traktatowych, konsularnych, naukowych, kulturalnych, służących pośrednio lub bezpośrednio obronności państwa, jak też ochrony prawnej obywateli naszego kraju za granicą;

- prowadzenie badań w dziedzinie przewidzianych psychicznych skutków działania broni masowego rażenia, a zwłaszcza uderzeń rakietowo-jądrowych oraz metod maksymalnego uodporniania psychicznego ludności i wojsk na działanie tej broni;
  - sprawdzanie i doskonalenie drogą szkolenia i ćwiczeń organizowanych na szczeblu centralnym przez KOK oraz w układzie terytorialnym przez WKO - poglądów i koncepcji co do prowadzenia pracy partyjno-politycznej w okresie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa kraju i wojny;
- w okresie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa:

- udzielanie pomocy politycznej w przedstawieniu gospodarki narodowej i administracji państwowej na działalność wojenną, w sprawnym przebiegu mobilizacji i rozwinięcia sił zbrojnych oraz ewakuacji ludności z ośrodków zagrożonych;
- zespalenie, w obliczu bezpośredniej groźby wywołania przez przeciwnika wojny rakietowo-jądrowej, jednoci społeczeństwa wokół realizacji zarządzeń organów władzy oraz umacniania wiary społeczeństwa w niezwyciężoną potęgę krajów socjalistycznych, sprawność ich sił obronnych i możliwość przetrwania nawet w warunkach wojny rakietowo-jądrowej;
- inicjowanie rozwiązań zmierzających do powstrzymania agresji imperialistycznej i zapobieżenia wojnie, dążenie do zmniejszenia napięcia w stosunkach międzynarodowych i uregulowania spornych

problemów poprzez aktywne rozwinięcie - przy wykorzystaniu dostępnych środków i możliwych sposobów działalności dyplomatycznej;

- potęgowanie wśród społeczeństwa gotowości do obrony niepodległości ojczyzny będącej częścią wspólnoty państw socjalistycznych oraz demaskowanie kół imperialistycznych, rozwijanie czujności i przeciwdziałanie wszelkim próbom wrogich poczynąń;
- prowadzenie skutecznej akcji propagandowej i agitacyjnej za granicą, a więc: wzmożenie oddziaływania propagandowo-psychologicznego na kraje przeciwnika w celu demaskowania antyludowej postawy kół wojennych, izolacji ich od społeczeństwa, osłabiania odporności moralno-psychicznej ludności i wojsk tych krajów oraz pozyskania wśród postępowych sił w świecie zwolenników dla naszych słusznych idei i poczynąń obronnych;
- uruchomienie systemu informacji politycznej za - pewniającego operatywne dotarcie niezbędnych wiadomości zarówno do wszystkich organów władzy, jak i do ogółu ludności w kraju oraz społeczeństw państw sojusznich i zaprzyjaźnionych;
- ściśle współpracę z państwami sojuszniczymi w dziedzinie skoordynowanej oceny międzynarodowej sytuacji, analizy zadań obronnych i określenia polityki zagranicznej;

w okresie wojny:

- posiadanie aktualnej znajomości nastrojów i poglądów społeczeństwa w poszczególnych regionach

- i środowiskach oraz pozytywne ich kształtowanie dostępnymi środkami politycznego oddziaływania;
- zwalczanie politycznych i psychicznych następstw wojny, a zwłaszcza skutków jądrowych poprzez: zapewnienie nieprzerwanej działalności terenowych władz administracyjnych - rozwijanie pracy politycznej w poszczególnych resortach w celu zapewnienia sprawnego działania obrony cywilnej, a zwłaszcza udzielania pomocy medycznej i zaopatrzenia ludności oraz na wszechstronne informowanie społeczeństwa o rzeczywistej sytuacji politycznej, wojskowej i gospodarczej w kraju, na froncie zewnętrznym, a także o jej perspektywach rozwojowych;
  - rozwijanie pracy politycznej w zakresie utrzymania bezpieczeństwa i porządku wewnętrznego, zwłaszcza w dziedzinie uodporniania ludności na działalność dywersyjną prowadzoną przez wojska specjalne przeciwnika, poprzez zaostrezenie czujności i zacieśnienie więzi między społeczeństwem i oddziałami samoobrony a innymi siłami /resortu spraw wewnętrznych i wojskowych/ przeznaczonymi do walki z dywersją;
  - skupienie wysiłku ludności na kontynuowaniu niezbędnej dla życia i obrony kraju, w miarę możliwości, nieprzerwanej działalności gospodarczej;
  - bezpośredni i aktywny udział w pracach Doradczego Komitetu Politycznego UW w celu utrzymywania i wypracowywania wspólnej linii strategii wojennej oraz rozwiązywania zagadnień dotyczących

współpracy politycznej, gospodarczej i militarnej, jak też współdziałanie w zakresie umacniania braterskich więzi w interesie wspólnej obrony i bezpieczeństwa;

- inicjowanie i bezpośredni udział w pracach na arenie międzynarodowej w celu wymuszenia zaniechania przez przeciwnika agresji, uregulowania spornych problemów międzynarodowych oraz traktatowego ułożenia stosunków i struktury świata pokojowego;
- rozwijanie działalności politycznej z krajami niez zaangażowanymi w celu pozyskania tych państw dla polityki krajów socjalistycznych, współdziałanie z nimi przeciwko agresji imperialistycznej oraz wykorzystanie do reprezentowania przez nie stosunków dyplomatycznych i konsularnych z państwami, z którymi na skutek stanu wojny stosunki zostaną zerwane;
- zapewnienie za granicą ochrony praw i interesów obywateli polskich, organizacji, dóbr materialnych i kulturalnych PRL;
- systematyczne oddziaływanie propagandowo-psychologiczne na kraje przeciwnika; ideowe wiązanie postępowych demokratycznych organizacji za granicą i wszelkich sił opowiadających się przeciwko wojnie; a także nawiązywanie współpracy politycznej, gospodarczej, naukowo-technicznej, kulturalnej, a nawet wojskowej z krajami, wyzwalającymi się w toku wojny spod wpływów imperiaлизmu;

- systematyczne informowanie społeczeństw państw sojusznicznych i zaprzyjaźnionych o sytuacji w kraju.

Za całokształt spraw związanych z dziedziną politycznego przygotowania systemu obronnego państwa odpowiada Komitet Centralny PZPR przy współpracy z innymi stronnictwami politycznymi i organizacjami społecznymi zespolonymi w ramach Frontu Jedności Narodu.

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza jako czołowa siła narodu sprawuje bezpośrednie kierownictwo nad całokształtem życia i działalności PRL, w tym i nad obroną kraju poprzez ustalanie kierunków polityki państwowej i działalności organów władzy i organów systemu obronnego oraz kontrolę realizacji linii partii.

Ważną rolę w politycznej działalności na rzecz obronności kraju, zwłaszcza w dziedzinie rozwijania pracy wyjaśniającej, odgrywa powiązanie z organizacjami kombatanckimi oraz paramilitarnymi, jak: Liga Obrony Kraju, "Aeroklub PRL", Polski Czerwony Krzyż, Ochotnicza Straż Pożarna, które opierają swą działalność na szerokiej bazie społecznej. Organizacje te rozwijają społeczną świadomość zadań ludowej obronności, przygotowują obywateli do czynnego udziału w obronie ojczyzny, przysposabiają ludność, a zwłaszcza młodzież, do służby w siłach zbrojnych lub też wdrażają ją do czynności związanych bezpośrednio z działaniami wojska i innych sił obronnych, kształtując w ten sposób mo-

ralno-polityczne oblicze społeczeństwa i jego zdolności obronne na wypadek zagrożenia i wojny.

III. DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZO-OBRONNA

Drugą dziedziną działalności państwowej, która obok polityki odgrywa pierwszorzędną rolę w obu funkcjach państwa /wewnętrznej i zewnętrznej/ jest działalność gospodarcza. Jest ona ściśle powiązana z obronnością - jest jednym z czynników decydujących o sile obronnej państwa.

Państwo socjalistyczne programowo realizuje szeroką działalność gospodarczą i organizatorską. Działalność ta odbywa się na bazie socjalistycznej własności środków i narzędzi produkcji, przy czym wszystkie podstawowe dziedziny gospodarki znajdują się w rękach państwa. Państwo planuje i organizuje rozwój całej gospodarki narodowej, zarządza podstawowymi gałęziami produkcji, dzieli dochód narodowy.^{1/}

Działalność gospodarczo-organizatorska państwa socjalistycznego służy kształtowaniu stosunków społecznych i coraz lepszemu zaspokajaniu potrzeb materialnych i socjalnych ludności. Wyniki tej działalności rozstrzygają o dobrobycie ludności i pozycji kraju w świecie, o sile państwa i jego zdolności obronnej. Formy i metody prowadzenia działalności gospodarczej często ulegają zmia-

---

1/ Por. S. Zawadzki - "Marksistowska teoria państwa". Warszawa 1964 r., s. 83-84.

nom, muszą być wciąż doskonałe, dostosowywane do aktualnych potrzeb, możliwości oraz osiągnąć wiedzy.

Działalność gospodarcza państwa musi uwzględniać potrzeby obronne. Istota problemu tkwi w tym, że - niezależnie od konieczności przygotowania bazy na potrzeby obronne na wypadek wojny i materialowego zaspokojenia potrzeb sił zbrojnych i wszystkich sił obronnych - działalność gospodarcza państwa ma stworzyć niezbędne warunki ekonomiczne do życia i działalności społeczeństwa, sprawnego funkcjonowania produkcji, zaopatrzenia i usług, zwłaszcza w warunkach zniszczeń spowodowanych użyciem broni masowego rażenia. A więc nie tylko potrzeb militarno-obronnych, obrony cywilnej, lecz i potrzeb związanych z egzystencją narodu, z funkcjonowaniem państwa. Problemy działalności gospodarczej państwa i jej rezultatów, jak też rozwoju potencjału gospodarczego kraju sięgają więc poza problematykę związaną z obronnością.

W teorii ekonomiki obronnej i praktycznej działalności gospodarczo-obronnej fundamentalne znaczenie ma teza o jedności polityki, gospodarki i obronności.

Historycznie ukształtowała się ona jako odrębne zależności poszczególnych jej elementów, a więc polityki i wojny, polityki i gospodarki oraz wojny i ekonomiki.

Nauka marksistowska wyjaśniła jednak w pełni złożoną problematykę wzajemnych związków tych dzie-

dzin, pokazała prawidłowości ich rozwoju i współzależności. Historyczne wyjaśnienie poznania tej prawidłowości i jej roli umożliwia nadanie jej formy podstawowego prawa ekonomiki obronnej pod nazwą: prawo jedności polityki, ekonomiki /gospodarki/ i obronności, z którego wynika, że realizacja wszystkich przedsięwzięć obronnych przebiega w warunkach ścisłego wzajemnego oddziaływania polityki, gospodarki i obronności. Z powyższego prawa można by wysnuć stwierdzenie, że siła obronna państwa, której ważnym elementem są siły zbrojne jest funkcją sił moralno-politycznych i społeczno-gospodarczych i dalej - wielkość potencjału ekonomiczno-obronnego jest funkcją potencjału politycznego, gospodarczego i militarnego.^{1/}

Na potencjał ekonomiczno-obronny /ekonomiczno-wojenny/ składają się elementy społeczno-polityczne /warunki społeczno-ustrojowe, sojusze, system i metody zarządzania i planowania, poziom świadomości i kultury, stan zdrowotny ludności itp/ oraz elementy społeczno-gospodarcze i geograficzne /siły wytwórcze, stan gospodarki, międzynarodowa współpraca gospodarcza, organizacja i poziom techniczny przemysłu, stan dróg, łączności, transportu, zasobów naturalnych, gęstość zaludnienia itp/.

Polityka gospodarczo-obronna musi opierać się przede wszystkim na założeniach doktryny obronnej.

1/ Por. St.Ciastoń - Podstawowe elementy teorii ekonomiki obronnej". Warszawa. Wyd. KPpRM 1972r. s. 3.

Polska doktryna obronna - jak wiadomo - łączy elementy doktryny koalicyjnej Układu Warszawskiego z pierwiastkami narodowymi, a więc zawiera w sobie koncepcję walki na froncie zewnętrznym i wewnętrznym. A zatem całość zadań gospodarczo-obronnych powinna uwzględniać potrzeby frontu zewnętrznego i wkładu PRL do realizacji planów obronnych koalicji, jak też frontu wewnętrznego, tj. potrzeb obronnych na rzecz terytorium kraju, ochrony ludności i potrzeb potencjału gospodarczo-obronnego.

Cele obronne uwzględniane są zarówno w planach społeczno-gospodarczego rozwoju kraju, jak i w toku ich realizacji w bieżącym sterowaniu procesami gospodarczymi. Znajdują one wyraz w dynamicznym i nowoczesnym rozwoju przemysłu, w tym przemyśle zbrojeniowego, energetyki i innych dziedzin, jak i komunikacji, służbie zdrowia, zaopatrzeniu. Można by wymienić następujące tego przykłady:

- budowa nowoczesnych magistrali drogowych, obejście miast, bezkolizyjnych skrzyżowań itp, co w razie potrzeby /w okresie zagrożenia/ umożliwi szybkie przegrupowanie wojsk;
- postępująca w gospodarce narodowej koncentracja taboru samochodowego pozwoli na bardziej sprawne jego wykorzystanie przez siły zbrojne oraz do celów ratownictwa;
- przyspieszenie budownictwa szpitali i rozwoju placówek służby zdrowia poza dużymi centrami administracyjno-gospodarczymi oraz rozbudowa bazy czasowo-turystycznej będą mogły być wykorzystane w okresie wojny na cele szpitalnictwa;

- odpowiedni rozwój służby przeciwpożarowej i awaryjno-remontowej w zakresie usług komunalnych będą mogły stanowić bazę do podjęcia akcji ratowniczej w okresie wojny;
- rozwój nowoczesnej bazy magazynowo-składowej, lokalizowanej na obrzeżach miast przybliży źródła zaopatrzenia do rozśrodkowanej ludności, a ponadto czyni ją mniej wrażliwą na zniszczenia.

Działalność gospodarcza realizowana w okresie pokoju na rzecz umocnienia obronności kraju, polega na:

- przygotowaniu gospodarki narodowej do zaspokojenia potrzeb mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych oraz stworzenia warunków do zaspokojenia potrzeb wojennych zarówno wojsk i cywilnych sił obronnych, jak również i całego społeczeństwa;
- przygotowaniu gospodarki narodowej do działania i funkcjonowania w warunkach zagrożenia i wojny, a w tym przestawienie gospodarki na tory wojenne, rozdział siły roboczej, surowców i materiałów, zapewnienie energii;
- przygotowaniu obrony cywilnej, ze szczególnym uwzględnieniem zabezpieczenia - na wypadek uderzeń przeciwnika, najbardziej zagrożonych dużych aglomeracji i skupisk ludności.

Rozwiązywanie problemów ekonomiczno-obronnych w gospodarce narodowej jest procesem niezwykle skomplikowanym z uwagi na wymagania, jakie przed gospodarką narodową stawia ewentualna wojna.

Podstawowa trudność polega na tym, że wymagania ekonomiczno-obronne będą z reguły znacznie wyższe od możliwości ich zaspokojenia. Pokojowy rozwój społeczno-gospodarczy kraju powinien być rozwiązywany łącznie z potrzebami obronnymi. Trzeba tu jednak wyraźnie zaznaczyć, że potrzeby obronne nie powinny osłabiać rozwoju kraju, bowiem o sile obronnej kraju decyduje jego potencjał ekonomiczny, ogólny poziom rozwoju społeczeństwa; w okresie pokoju potrzeby rozwoju kraju powinny być potrzebami nadrzędnymi w stosunku do obronności. Przeznaczenie na obronność większej ilości środków niż pozwala na to aktualna sytuacja gospodarcza kraju, mogłoby doprowadzić do obniżenia tempa ogólnego rozwoju ekonomiki, a w konsekwencji do osłabienia potencjału obronnego.

Działalność gospodarcza w zakresie zagrożenia i wojny powinna być podporządkowana celom i wymaganiom bezpośredniej obrony kraju, przy obowiązującej zasadzie nadrzędności potrzeb obronnych.^{1/} Polega ona na maksymalnym zaspokojeniu wzrastających potrzeb sił zbrojnych i obrony cywilnej poprzez wydzielenie z gospodarki narodowej części sił i środków, nieprzerwaną produkcję i dostawy oraz stałe świadczenia i usługi na rzecz sił obronnych, przy czym muszą one być traktowane priorytetowo.

1/ Nadrzędność potrzeb obronnych w czasie wojny powinna być uwzględniana we wszystkich dziedzinach działalności państwowej.

Szczegółnej uwagi wymaga zapewnienie środków i możliwości ochrony ludności cywilnej oraz ratownictwa, w warunkach stałego zagrożenia życia i zniszczeń. Konieczne jest także zagwarantowanie zaopatrzenia społeczeństwa w niezbędne dobra materialne, zapewniające jego byt i egzystencję. Trzeba również zdawać sobie sprawę, że zadania te muszą być realizowane w skomplikowanych warunkach działalności gospodarczej, które będą limitowały własne zasoby surowcowe, materiałowe, nagromadzone rezerwy i zapasy oraz wzajemne obroty towarowe, oparte w zasadzie wyłącznie o dostawy z krajów obozu socjalistycznego. Działalność gospodarczą będą utrudniały, bądź też nawet uniemożliwiały, powstałe zniszczenia.

Zadania w zakresie ekonomiczno-obronnego przygotowania systemu obronnego państwa, inaczej mówiąc przygotowania obronne prowadzone w gospodarce narodowej obejmują prawie wszystkie gałęzie, jednakże niektóre z nich mają dla obronności zasadnicze znaczenie. Odnosi się to w szczególności do prac prowadzonych w przemyśle, komunikacji, łączności oraz w służbie zdrowia. Wymienione zadania, choć z różnym natężeniem, są realizowane zarówno w strukturze i działalności państwa w okresie pokoju, zagrożenia, jak i w czasie wojny.

1. Podstawowe kierunki przygotowań gospodarczo- obronnych w okresie pokoju

Podstawą i punktem wyjścia do planowania i realizacji przygotowań obronnych w gospodarce narodowej są przede wszystkim wymagania postulowane przez Ministerstwo Obrony Narodowej oraz potrzeby przygotowania gospodarki do funkcjonowania w warunkach wojny. Postulaty MON - resortu, który zgodnie z ustawą o powszechnym obowiązku obrony PRL jest odpowiedzialny za całokształt spraw obronnych - zawierają potrzeby związane ze stworzeniem jak najlepszych warunków do przeprowadzenia szybkiej mobilizacji i rozwinięcia sił zbrojnych oraz do zaspokojenia ich potrzeb na polu walki, jak też potrzeby zapewnienia środków i możliwości ochrony ludności cywilnej i ratownictwa. A więc są to potrzeby związane z podstawowymi zadaniami systemu obronnego: działalności militarnej i obrony cywilnej.

Potrzeby w zakresie obrony cywilnej zawierają też część problemów związanych z działalnością gospodarki w czasie wojny, powinny one bowiem zapewnić warunki jej funkcjonowania w warunkach uderzeń przeciwnika.

Na podstawie tych postulatów oraz uwzględniając realne możliwości wydzielania na cele obronne określonych środków materiałowych i finansowych realizuje się w ramach narodowych planów gospodarczych wiele przedsięwzięć związanych z przygotowaniem kraju do obrony.

Do najważniejszych przygotowań obronnych^{1/} należą:

- rozwój i utrzymanie określonych zdolności produkcyjnych, umożliwiających produkowanie i dostarczanie siłom zbrojnym podstawowych asortymentów uzbrojenia, amunicji, wojskowego sprzętu technicznego oraz prace związane z przystosowaniem w razie potrzeby, zakładów cywilnych do produkcji uzbrojenia i sprzętu wojskowego;
- prace mobilizacyjne w dziedzinie komunikacji, łączności i żeglugi, które sprowadzają się do przygotowań rzeczowych mających na celu zapewnienie sprawnego przejścia transportu i łączności do pracy w warunkach wojny^{2/}, a więc rozbudowę linii kolejowych, dróg kołowych i mostów^{3/}, w celu uzyskania odpowiedniej przelotowości, budowę rejonów przeładunkowych, linii kablowych i napowietrznych oraz dostosowanie portów i baz morskich do potrzeb marynarki wojennej;

-
- 1/ Według materiałów Komisji Planowania przy Radzie Ministrów.
  - 2/ Przygotowania te muszą uwzględniać zarówno potrzeby sił zbrojnych, jak też potrzeby zaspokojenia funkcjonalnej działalności państwa w czasie wojny, a przede wszystkim systemu kierowania i zarządzania.
  - 3/ Mówiąc o rozbudowie obiektów komunikacyjnych nie możemy nie widzieć potrzeb rozwoju środków transportu, a więc motoryzacji w ogóle, przemysłu samochodowego, taboru kolejowego, środków pływających itp.

- przygotowanie mobilizacyjne służby zdrowia obejmujące stworzenie warunków do uruchomienia, na bazie istniejącego potencjału lecznictwa, dodatkowych miejsc szpitalnych, przeszkalanie w zakresie ratownictwa sanitarnego fachowego personelu służby zdrowia oraz przygotowanie służby sanitarno-epidemiologicznej do działania w okresie wojny.

Do wymienionych zadań, które obejmują istotne przygotowania gospodarcze mające na celu zaspokojenie potrzeb sił zbrojnych, dodajemy potrzeby związane z obroną cywilną.

Zapewnienie ochrony ludności wymaga przygotowania odpowiedniej liczby masek przeciwigazowych, odzieży ochronnej, przyrządów dozymetrycznych, urządzeń filtrowentylacyjnych i innych. Akcja ratownicza po uderzeniach broni masowego rażenia pochłonie wiele sprzętu medycznego, przeciwpożarowego, sprzętu do odkażania oraz ogromne ilości różnorodnych leków, odkażalników i innego materiału.

Prowadzenie akcji ratowniczych w obiektach gospodarki narodowej, w tym i w obiektach przemysłowych, komunikacyjnych, stwarza konieczność posiadania odpowiednich oddziałów ratowniczych, zwłaszcza medyczno-sanitarnych, ratownictwa technicznego, zdolnych do usuwania awarii i przywracania zdolności produkcyjnych obiektów.

Ważną dziedziną przygotowań mobilizacyjnych zarówno w siłach zbrojnych, jak i w gospodarce narodowej jest sprawa gromadzenia rezerw. Jest to

jeden ze sposobów przeciwdziałania zaburzeniom w zaopatrywaniu sił zbrojnych i gospodarki narodowej na wypadek zagrożenia i wojny. Wielkość gromadzonych rezerw w czasie pokoju z rzeczywistych względów nie może być nieograniczona /problem magazynowania, trwałości, koszty/. Sprawa ta wymaga szczególnego rozważenia, a przy jej rozwiązywaniu należy uwzględnić powiązanie własnej bazy surowcowej z handlem zagranicznym oraz w ogóle możliwości ekonomiczne kraju.

2. Przejście gospodarki narodowej z działalności pokojowej na tory działalności wojennej w czasie zagrożenia bezpieczeństwa państwa

Zarządzanie gospodarką narodową w czasie zagrożenia i w początkowym okresie wojny jest zadaniem bardzo ważnym. Może ono wpływać nie tylko na wyniki przedsięwzięć zmierzających do postawienia gospodarki w stan gotowości obronnej i planowego jej działania, lecz także warunkować późniejsze skuteczne działanie sił obronnych.

Już w okresie początkowego zagrożenia, w związku z koniecznością realizacji przedsięwzięć osiągania wyższych stanów gotowości bojowej sił zbrojnych oraz intensyfikowania przygotowań mobilizacyjnych, może wystąpić wiele bardzo różnorodnych zjawisk, które spowodują jakościową zmianę w sytuacji gospodarczej. Należy między innymi liczyć się z możliwością:

- zaburzeń funkcjonowania transportu w związku z przewozami wojskowymi oraz poborem z gospodarki narodowej pojazdów mechanicznych na potrzeby sił zbrojnych;
- zmian i trudności w ogólnej produkcji, powodowanych zaburzeniami w transporcie, w zagranicznym obrocie towarowym, a także intensyfikacją produkcji na cele obronne;
- braku kadr na skutek częściowego poboru ludzi do służby wojskowej, konieczności przesunięć kadrowych i uzupełnień zdekompletowanych załóg.

W tych warunkach zachodzi potrzeba sukcesywnego wprowadzania zmian w działalności gospodar -
czej. Zmiany te, uzależnione od rozwoju sytuacji międzynarodowej, nie mogą być jednak wprowadzane żywiołowo, muszą być odpowiednio zaplanowane, zsynchronizowane z zamierzeniami w zakresie osiągania gotowości systemu obronnego państwa, a w szczególności gotowości bojowej sił zbrojnych.

Sprawę zadań w zakresie obronności przewi -
dzianych do realizacji w administracji państwowej i gospodarce narodowej w czasie zagrożenia bezpieczeństwa państwa regulują uchwały Komitetu Obrony Kraju. Określają one odpowiednie zestawy zadań, które stanowią podstawę do wprowadzenia w czasie pokoju przygotowań obronnych oraz spełniają funkcję planu osiągania gotowości obronnej w gospodarce narodowej. Zadania ujęte w zestawy, obejmują przed -
sięwzięcia poszczególnych resortów gospodarki narodowej i administracji państwowej, jak też admi -

nistracji terenowej /województw/, zmierzające do stopniowego przestawienia gospodarki narodowej na tory wojenne.

Można by je posegregować według następujących grup:

- zadania o charakterze operacyjnym^{1/}, mające na celu przygotowanie resortu /województwa/ do przejścia /w razie pogorszenia się sytuacji/ na wojenny system działania i zarządzania;
- zadania związane z zabezpieczeniem doprowadzenia sił zbrojnych do pełnej gotowości bojowej, a więc wydzieleniem sił i środków, jak też z realizacją innych świadczeń osobowych i rzeczowych na rzecz sił zbrojnych;
- zadania o charakterze organizacyjno-mobilizacyjnym mające na celu osiągnięcie gotowości do realizacji zadań produkcyjnych określonych w planie roku obliczeniowego /RO/;
- zadania związane ze świadczeniami rzeczowymi jednych resortów na korzyść innych resortów lub dziedzin działalności obronnej państwa;
- zadania związane z przygotowaniem w zakresie obrony cywilnej, zarówno organizowanej w ramach każdego resortu /województwa/, jak też w skali kraju;
- zadania szkoleniowe uwzględniające zarówno po-

1/ Pod tym pojęciem rozumiemy: zorganizowanie służby operacyjnej, przejście na wojenne stanowiska kierowania, dokonanie zmian organizacyjnych po odejściu ludzi do sił zbrojnych itp.

trzeby obronne, jak też fachowe /szkolenie specjalistów/.

Poszczególne zestawy zadań zawierają chronologicznie ujęte przedsięwzięcia pozwalające na stopniowe osiąganie gotowości obronnej w gospodarce narodowej, przy czym jedno zadanie warunkują drugie tak w ramach resortu, jak i w skali międzyresortowej.

Zadania zestawu pierwszego mają charakter wybitnie przedsięwzięć przygotowawczych, które w zasadzie nie naruszają pokojowej działalności, ale realizacja ich pozwoli na szybkie przejście na wojenny tryb działalności. Mogą one być w każdej chwili wstrzymane lub ograniczone, bez poważnych strat dla gospodarki narodowej.

Zadania zestawu następnego - to konkretne przedsięwzięcia związane z przestawieniem działalności gospodarki narodowej i administracji na tory wojenne. W ramach tych zadań rozpoczyna się realizację planu roku obliczeniowego, dokonuje się zmian w działalności inwestycyjnej, przystępuje do realizacji dostaw natychmiastowych i krótkoterminowych na rzecz sił zbrojnych i poszczególnych resortów oraz do realizacji zadań w dziedzinie obrony cywilnej. Nie ulega wątpliwości, że z chwilą uruchomienia zamierzeń zawartych w takim zestawie zostanie "naruszony" normalny tok działalności gospodarczej i administracyjnej państwa, a w przypadku ich odwołania pociągnie to za sobą nieodwracalne skutki. Chcąc jednak zapewnić przygotowanie całego

organizmu państwowego do działalności wojennej, podjęcie tego ryzyka staje się koniecznością.

Zadanie zestawu końcowego - to właśnie wojenna działalność gospodarki, pełna realizacja planu RO, realizacja wszystkich planów i zamierzeń dotyczących militaryzacji, to zarządzanie życiem i działalnością państwa według przyjętego wojennego systemu.

Podjęcie decyzji^{1/} co do uruchomienia przedsięwzięć ujętych w zestawach jest sprawą najwyższej rangi i leży w kompetencji najwyższego organu władzy państwowej. Organ ten będzie też ustalał zakres realizacji zadań ujętych w zestawach stosownie do zaistniałej sytuacji. W razie wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa, stanu wojennego lub w razie wybuchu wojny - jeżeli najwyższy organ władzy nie postanowi inaczej - resorty i wojewódzkie komitety obrony /WKO/ zobowiązane są do realizacji wszystkich przedsięwzięć ujętych w zestawieniu zadań.

Posiadanie takiego dyrektywnego planu osiągnięcia gotowości obronnej w gospodarce narodowej jest niezbędne dla zapewnienia - w skomplikowanej sytuacji okresu zagrożenia i wojny - sprawnego kierowania gospodarką narodową i jej poszczególnymi gałęziami, zarówno przez najwyższy organ władzy, jak też poszczególne ministerstwa i zjednoczenia oraz ogniska terytorialne. Realizacja zestawu zadań

1/ Odrębnej decyzji wymaga sprawa przystąpienia do realizacji planów w zakresie rozródowania ludności i masy towarowej.

/uaktualnionych w razie potrzeby/ zapewniłaby stopniową mobilizację gospodarki narodowej oraz zaspokojenie potrzeb sił zbrojnych i pozostałych sił obronnych.

Aby powyższy postulat mógł być spełniony, konieczna jest ścisła synchronizacja przedsięwzięć z dziedziny zaspokajania potrzeb sił zbrojnych w okresie osiągania pełnej gotowości bojowej z przedsięwzięciami gospodarki narodowej, która zaspokajając potrzeby sił zbrojnych, sama musi przechodzić na wojenny system funkcjonowania. A zatem zestawy zadań gospodarczych powinny odpowiadać stopniom osiągania gotowości bojowej wojsk /regulowanym odpowiednimi dyrektywami Sztabu Generalnego/, zarówno co do treści, jak i czasu potrzebnego do ich realizacji.

Ponieważ pełna synchronizacja czasu - z uwagi na małą w porównaniu z siłami zbrojnymi, mobilność gospodarki narodowej - jest praktycznie niemożliwa, wydaje się konieczne uściślenie i rozdzielenie tych zadań, jakie powinny być zrealizowane w gospodarce narodowej w okresie przewidzianym dla osiągania podwyższonej gotowości bojowej w siłach zbrojnych /np. w zakresie łączności i transportu/ oraz wyodrębnienie pozostałych zadań, które mogą być finalizowane w następnym okresie bez szkody dla gotowości bojowej wojsk i zapewnią minimum strat w gospodarce w przypadku powrotu do stanu pokoju.

3. Działalność gospodarczo-obronna w czasie wojny

Na działalność gospodarczą kraju w czasie wojny będą miały kapitalny wpływ następujące okoliczności:

- zaistnieje radykalna jakościowa zmiana sytuacji w gospodarce spowodowana znacznym ograniczeniem produkcji na skutek przestawienia gospodarki na tory wojenne oraz w wypadku zniszczeń zakładów produkcyjnych, bazy surowcowej, energetyki i ograniczeń w transporcie w rezultacie działań wojennych;
- nastąpi gruntowne poszeregowanie w hierarchii zaspokajania potrzeb w porównaniu do okresu pokojowego.

Do tych okoliczności dodać należy również możliwość wystąpienia nowych nie spotykanych dotąd zjawisk wskutek wtórnego oddziaływania na gospodarkę narodową broni masowego rażenia. Do zjawisk tych zaliczyć trzeba gwałtowne reakcje psychologiczne i społeczne ludności w wyniku przeżyć psychicznych, olbrzymie pożary oraz skażenia i zakażenia.

W dziedzinie zaspokojenia potrzeb na pierwszy plan w czasie wojny wysuną się potrzeby obronne, a więc zarówno dostawy dóbr materialnych i świadczenia usług na rzecz sił zbrojnych, jak i zapewnienie warunków bytu ludności cywilnej, ochrony majątku narodowego, dóbr kultury, dorobku naukowego itd.!

Z potrzeb obronnych na pierwszy plan wysunie

się zapotrzebowanie sił zbrojnych. Z tezą powyższą trzeba się w pełni zgodzić w warunkach wojny konwencjonalnej. W przypadku jednak globalnej wojny jądrowej, być może "palący się kraj", setki tysięcy /a może i więcej/ ludzi porażonych, pod gruzami, staną się pierwszoplanową sprawą, nie tylko dla obrony cywilnej /oddziałów ratowniczych i samoobrony/, lecz także dla sił zbrojnych /znajdujących się na obszarze kraju/ sprawą całego społeczeństwa. W tych warunkach, nie pomniejszając znaczenia frontu zewnętrznego, również w dziedzinie zaspokajania potrzeb materiałowych pierwszeństwo może przypaść obronie cywilnej, potrzebom frontu wewnętrznego.

A zatem kraj musi przystosować działalność gospodarczą do zmienionych warunków i nowych potrzeb.

Przyjmując najgorsze dla naszego kraju warunki, a więc możliwości wojny raketowo-jądrowej, działalność gospodarczą można by podzielić umownie na okresy:

- okres pierwszych kilku /kilkunastu/ dni, który można by nazwać okresem "przetrwania";
- okres "weryfikacji" potencjału gospodarczego i bilansu możliwości;
- okres działalności gospodarczej w czasie wojny.

Ten ostatni okres miałby na celu pokrycie materialnych i usługowych potrzeb walczących wojsk, zapewnienie minimum egzystencji ludności oraz dokonanie stopniowej regeneracji sił wytwórczych.

Jednym z podstawowych problemów gospodarczych okresu "przetrwania" - niezależnie od potrzeb akcji ratowniczej - będzie zaopatrzenie ludności w żywność, wodę, leki, odzież /opał/ oraz środki i sprzęt do likwidacji skażeń. Działalność w tym zakresie będzie z konieczności musiała być oparta o szeroko pojętą decentralizację, organizowaną przez wojewódzkie komitety obrony jako odpowiedzialne i w dużej mierze gospodarczo samodzielne ogniwa władzy terenowej.

Rola władz centralnych będzie polegała na podejmowaniu generalnych decyzji, ogólnym koordynowaniu oraz na dysponowaniu rezerwami centralnymi.

Źródłem zaopatrzenia sił zbrojnych i innych sił obronnych kraju, jak również ludności i gospodarki narodowej w początkowym okresie wojny, będą specjalnie do tego celu nagromadzone rezerwy oraz znajdujące się w przemyśle, rolnictwie, budownictwie i obrocie towarowym zapasy produktów, materiałów i surowców. Jako źródła pokrycia bezpośrednich potrzeb obronnych w zakresie niektórych urządzeń należy też liczyć zasoby środków trwałych znajdujących się w gospodarce narodowej /środki transportu, maszyny budowlane/, jak również będących w posiadaniu ludności /żywność, odzież, proste narzędzia/.

Rezerwy i zapasy oraz możliwość uzyskania pomocy z zewnątrz w zakresie pokrycia potrzeb materialnych kraju w czasie wojny nie eliminują jednak konieczności podejmowania przedsięwzięć w celu

wykorzystania ocalonych mocy produkcyjnych i przystąpienia do ich szybkiego uruchomienia. Przedsięwzięcia te realizowane w okresie "weryfikacji" będą polegały na dokonaniu weryfikacji potencjału gospodarczego pozostałego po zniszczeniach, określeniu bilansu możliwości sił i środków do uruchomienia obiektów szczególnie ważnych dla życia kraju i obronności, wstępnym określeniu rozdzielanych centralnie środków niezbędnych do odbudowy niektórych obiektów oraz opracowaniu na szczeblu centralnym i przez organa terenowe planów gospodarczych. Na czoło zadań planowanych wysuną się zapewne sprawy ochrony ludności i jej wyżywienia, odbudowy komunikacji, łączności, energetyki, uzupełnienia strat sił zbrojnych oraz dostaw amunicji, uzbrojenia, sprzętu technicznego i artykułów kwatermistrzowskich.

Nawet w wojnie rakietowo-jądrowej, jeżeli konflikt nie zostałby rozstrzygnięty w krótkim czasie i niezbędny byłby dalszy wysiłek obronny, bardzo ważne miejsce wśród zadań gospodarki narodowej zajęłoby zorganizowanie produkcji przemysłowej na rzecz sił zbrojnych i stopniowego odtworzenia sił wytwórczych na bazie ocalałych mocy produkcyjnych.

A zatem weryfikacja potencjału gospodarczego, a więc bilans możliwości wykorzystania ocalonych mocy produkcyjnych i realna ocena możliwości odtworzenia niektórych zakładów uszkodzonych, jak też stan siły roboczej i środków materiałowych

ujęte w operatywny plan pozwolą na częściowe uruchomienie gospodarki w warunkach wojny.

Charakter współczesnej wojny wymaga nowego spojrzenia na zasady funkcjonowania gospodarki narodowej w okresie wojny. W warunkach wojny utrzymanie nadmiernie rozbudowanego centralizmu - w porównaniu z okresem pokojowym - byłoby niemożliwe. Podstawowe zadania gospodarcze i środki do ich realizacji, a zwłaszcza dotyczące dostaw dla sił zbrojnych, odbudowy i odtwarzania systemu energetycznego, łączności i komunikacji kolejowej, usuwanie skutków dużych zniszczeń i skażeń w wielkich aglomeracjach, powinny być nawet w warunkach wojny jądrowej rozwiązywane w skali kraju i ujęte w operatywnych planach gospodarki wojennej. Łączy się to z koncentracją sił i środków na najważniejszych zadaniach szczebla państwowego oraz z centralnym dysponowaniem zasobami kraju. Utrzymaniu roli centralnego planowania i dyspozycji środkami musi towarzyszyć decentralizacja uprawnień do podejmowania decyzji przez władze terenowe.

Władze terenowe /wojewódzkie komitety obrony/ muszą w pełni decydować w sprawach związanych z organizacją obrony cywilnej, zaopatrzeniem ludności i zapewnieniem jej opieki lekarskiej, gospodarowaniem zasobami siły roboczej, odbudową zniszczeń obiektów lokalnych. Wykonanie tych zadań powinno odbywać się w oparciu o posiadane siły i środki.

Zapewnienie operatywnego podejmowania decyzji gospodarczych w warunkach wojennych wymaga

uproszczenia zarządzania gospodarką narodową w okresie pokoju, to jest wymaga skonkretyzowania i podporządkowania niektórych jednostek i organizacji gospodarczych władzom terenowym pozostawiając w gestii ministerstw tylko kompetencje planistyczne, funkcjonalny nadzór i kontrolę nad nimi.

Wielostronne związki gospodarki z obronnością oraz różnorodne jej świadczenia w tej dziedzinie w czasie zagrożenia i w początkowym okresie wojny stanowią o jej znaczeniu, a tym samym o znaczeniu bieżącego i perspektywicznego zarządzania. Problematyka obronna musi znaleźć należne miejsce w bieżących planach gospodarki narodowej, w planach perspektywicznych oraz w planach przestrzennego zagospodarowania kraju. Plany muszą zawierać synchronizację zadań dynamicznego i nowoczesnego rozwoju gospodarki z potrzebami i zadaniami obronnymi kraju.

IV. ZAPEWNIENIE BEZPIECZEŃSTWA I PORZĄDKU PUBLICZNEGO

Utrzymanie porządku wewnętrznego i bezpieczeństwa publicznego oraz egzekwowanie przepisów prawn-administracyjnych jest procesem ciągłym i ma olbrzymie znaczenie w życiu codziennym każdego państwa.

Trudno dziś wyobrazić sobie sukcesy pokojowego budownictwa socjalistycznego bez należytej dyscypliny społecznej, utrzymania ładu i porządku, a tym bardziej bez zapewnienia bezpieczeństwa publicznego obywateli, a już wręcz niemożliwe byłoby przejście kraju do jakościowo odmiennych warunków rzeczywistości wojennej, bez utrzymania należytego posłuszeństwa, przestrzegania przez ogół obywateli obowiązujących przepisów, respektowania specjalnych zarządzeń oraz bez utrzymania we wszystkich przejawach życia bezwzględnego porządku wewnętrznego i bezpieczeństwa publicznego. W obliczu szczególnej sytuacji, zwłaszcza pod wpływem wstrząsu spowodowanego możliwością zagrożenia nuklearnego, pod wpływem wrogich inspiracji zewnętrznych i polityczno-psychologicznego oddziaływania przeciwnika, wzmożonej penetracji wywiadu oraz grup specjalnych i dywersyjno-sabotażowych, należy liczyć się z przejawami niepewności i niepokoju czy nieposłuszeństwa pewnych grup wobec zarządzeń władz, a nawet z możliwością paniki.

Od utrzymania należytego porządku w krytycz-

nych momentach zagrożenia oraz zapewnienia indywidualnej i zbiorowej dyscypliny - w poważnej mierze zależeć będzie sprawny przebieg mobilizacji oraz prawidłowe przejście całego organizmu państwowego i społecznego na nowy system działalności, do nowych warunków. Skuteczne rozwiązanie tych problemów możliwe będzie tylko przy właściwie nadanym kierunku pracy politycznej i organizacyjnej i zaangażowaniu całego społeczeństwa. Elementy takiego działania kształtowane są w okresie pokoju poprzez codzienne, wychowawcze wdrażanie poczucia porządku i obywatelskiej troski o sprawność organizacyjną i sprawność funkcjonowania wszystkich organów i ogólnie państwa.

Przeciwstawiając się zjawiskom wewnętrznego nieporządku i niezdyscyplinowania oraz zapobiegając im należy rozwijać działalność na rzecz umocnienia wartości moralno-politycznej społeczeństwa, jak też jego wychowania w duchu patriotyzmu i internacjonalizmu, troszczyć się jednocześnie o wpa-
janie poczucia dyscypliny społecznej oraz poszanowanie prawa i ładu.

Utrzymanie w państwie porządku i bezpieczeństwa wewnętrznego wymaga ponadto wysokiej czujności wszystkich organów państwowych i skutecznej ochrony przed wrogią penetracją, a przede wszystkim sprawności działania organów bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz przeznaczonych do tego sił.

Utrzymanie porządku i bezpieczeństwa jest

procesem ciągłym i w dużej mierze zależy od należytej postawy społeczeństwa.

Z powyższego wynika, że sprawa utrzymania porządku wewnętrznego i bezpieczeństwa to sprawa całego narodu, to ważna dziedzina działalności państwowej, która w systemie obrony kraju urasta do rangi oddzielnej dziedziny działalności obronnej. Traktowanie zatem dziedziny zachowania porządku i bezpieczeństwa jako zadania jednego tylko resortu spraw wewnętrznych, byłoby zawężeniem problemu tak samo, jak błędne byłoby traktowanie obronności jako sprawy resortu obrony narodowej.

Na zapewnienie porządku i bezpieczeństwa wewnętrznego składa się wiele przedsięwzięć natury politycznej, wychowawczej, uświadamiającej i prewencyjnej, jak też przedsięwzięć karno-administracyjnych. Realizacją ich zajmują się wszystkie organy administracji państwowej, organizacje polityczne i społeczne, siły zbrojne, a nawet rodzina i pojedynczy człowiek.

Resort spraw wewnętrznych spełnia na co dzień i spełniać będzie w warunkach zagrożenia i wojny wiodącą rolę w dziedzinie zabezpieczenia porządku wewnętrznego i bezpieczeństwa, bowiem w jego gestii i kompetencjach leży egzekwowanie wykonania przepisów prawn-administracyjnych, zarządzeń władz oraz stała troska o utrzymanie ładu i porządku.

Na zagrożenie porządku i bezpieczeństwa wewnętrznego rzutują zarówno czynniki zewnętrzne, jak i wewnętrzne. Do czynników tych zaliczamy: mili-

tarne, polityczno-psychologiczne, ideologiczne, ekonomiczne, dywersyjno-sabotażowe i inne.

Zagrożenie zewnętrzne to przede wszystkim zagrożenie militarne sił zbrojnych NATO, w tym jego sił specjalnych, działalność obcych wywiadów oraz działalność w ramach wojny psychologicznej i dywersji ideologicznej.

Za największe zagrożenie uważa się działalność przeciwnika zmierzającą do zerwania mobilizacji i procesu rozwinięcia potencjału obronnego, w tym zwłaszcza blokowanie przegrupowania wojsk operacyjnych /własnych i sojuszniczych/ wyprowadzanych na front zewnętrzny i eliminowanie ich z przyszłych działań. Wszystkie przedsięwzięcia przeciwnika wynikające z czynnika militarnego zagrożenia będą miały bezpośredni wpływ na stan porządku i bezpieczeństwa, będą wydatnie oddziaływały na psychikę społeczeństwa.

Oddzielne zagadnienie w dziedzinie militarnego zagrożenia zewnętrznego, mające olbrzymi wpływ na proces zachowania porządku i bezpieczeństwa, stanowi zagrożenie bronią masowego rażenia oraz jej użycie w czasie wojny.

W przypadku konfliktu zbrojnego w Europie - według wszelkiego prawdopodobieństwa - na terytorium PRL będą działały pododdziały wojsk specjalnego przeznaczenia podlegające dowództwu europejskiego teatru działań wojennych. Oprócz tych sił w działaniach dywersyjnych i rozpoznawczych może również brać udział część lub całe pododdziały wy-

sadzonych desantów powietrznych lub morskich.

Działalność tych sił w przypadku wojny konwencjonalnej będzie kierowana na obezwładnienie ważnych obiektów o znaczeniu wojskowym, ekonomicznym, administracyjnym i politycznym. W razie zastosowania broni jądrowej, główny wysiłek wojsk specjalnego przeznaczenia zostanie skierowany na regiony nie obezwładnione uderzeniami, w celu sparaliżowania życia na tych terenach i rozszerzenia w ten sposób destrukcyjnego oddziaływania na terytorium całego kraju.

Analiza przygotowań obcych wywiadów wykazuje, że w okresach zagrożenia nastąpi znaczne wzmożenie wrogiej działalności mającej na celu szczególnie penetrację trzech podstawowych dziedzin: polityczno-społecznej, ekonomiczno-gospodarczej oraz militarnej.

W dziedzinie polityczno-społecznej przedmiotem szczególnego zainteresowania obcych wywiadów prawdopodobnie będzie sytuacja wewnątrz partii, rozmieszczenie stanowisk kierowania władz, system łączności, zamierzenia i decyzje władz, nastroje i tendencje występujące w różnych środowiskach i grupach społecznych oraz kierunki naszej polityki zagranicznej, a zwłaszcza stosunki z ZSRR i innymi krajami socjalistycznymi.

W dziedzinie ekonomiczno-gospodarczej na wzmożoną penetrację będą narażone obiekty gospodarcze i zakłady naukowe o znaczeniu strategicznym, szczególnie ważne z punktu widzenia obronnego jako cele uderzeń, dywersji i sabotażu.

W dziedzinie militarnej wywiady będą dążyć do uzyskania danych w celu wykonania uderzeń jądrowych i lotniczych na potencjał obronny PRL.

Należy również liczyć się z ewentualnością, że u potencjalnych przeciwników czynione są przygotowania do przerzucenia na terytorium PRL odpowiednio przeszkolonych agentów, którzy podejmą działalność w okresie bezpośredniego zagrożenia i wojny. Mogą też być prowadzone przygotowania do zorganizowania siatek szpiegowskich z agentów, którzy w okresie pokoju nastawieni są na działanie indywidualne. Nie należy zapominać, że na szeroką skalę zostaną również wykorzystane środki techniczne kosmicznego rozpoznania.

W okresie bezpośrednio poprzedzającym wybuch wojny i w czasie działań wojennych wzrośnie niewątpliwie wroga działalność przeciwnika w ramach wojny psychologicznej. Należy liczyć się, że przeciwnik wykorzysta wszelkie atrybuty swojej propagandy do wywołania wśród ludności nastrojów defetyzmu, nieufności do władzy, a szczególnie paniki. Będzie próbował zakłócić przebieg mobilizacji, dezorganizować transport, zaopatrzenie i realizację świadczeń ludności na rzecz obronności. Ta forma wrogiej działalności, w zależności od źródeł narastającego konfliktu zbrojnego i skuteczności naszych organów informacji i propagandy, może przejściowo wpłynąć na pogarszanie się porządku wewnętrznego.

W warunkach bezpośredniego zagrożenia i w

czasie wojny istotną rolę dywersyjną zarówno wśród ludności cywilnej, jak i wojska mogą odegrać działające /czuwające/ oraz nowo uruchomione wrogie rozgłosnie. Bazą wojny psychologicznej państw NATO będą połączone i zgrane działania sił i środków prowadzących działania psychologiczne w czasie pokoju oraz przygotowanych do tego celu specjalnych jednostek wojskowych.

W psychologiczno-destrukcyjnej działalności na sytuację wewnątrz kraju może być również wykorzystana część emigracji, przede wszystkim uciekinierzy z ostatnich lat, wśród których nie mała liczba to działacze antykomunistyczni, zacierzewieni wrogowie Polski Ludowej.

Nie należy nie doceniać również zagrożenia wewnętrznego. Osiągnięcia Polski Ludowej oraz przemiany społeczno-polityczne w kraju wyeliminowały wprawdzie niebezpieczeństwo tworzenia się kadrowych organizacji podziemnych, jednak dane dotyczące przestępczości politycznej^{1/} pozwalają wnioskować, że w czasie wojny będzie istniało zagrożenie dla porządku i bezpieczeństwa głównie ze strony grupy osób działających z pozycji nacjonalistycznych, rewizjonistycznych, syjonistycznych i liberalno-klerykalnych.

Należy się również liczyć z możliwością destrukcyjnej działalności pewnych grup młodzieżowych, głównie z ośrodków miejskich będących niekiedy pod wpływem wrogiego oddziaływania z zew-

1/ Opracowano na podstawie materiałów MSW.

natrz. Na stan dyscypliny społecznej, bezpieczeństwa i porządku publicznego mogą też niekorzystnie wpływać niektóre konieczne w czasie wojny ograniczenia, jak: reglamentacja artykułów konsumpcyjnych, głównie żywności, obowiązkowe dostawy produktów rolnych, obowiązkowe świadczenia osobiste i rzeczowe na rzecz obronności^{1/}, jak też niedostatki wynikające ze złej pracy handlu, usług czy też złego funkcjonowania aparatu administracyjnego.

Takie zjawiska, jak np: żywiołowe opuszczanie miast przez ludność, mogą ujemnie odbić się na działalności gospodarczej, administracyjnej itp, a w konsekwencji doprowadzić do powstawania różnego rodzaju grup rabunkowych i kryminalnych, niekiedy nawet uzbrojonych.

W okresie zagrożenia i wojny, cała działalność resortu spraw wewnętrznych na obszarze kraju będzie skoncentrowana na zapewnienie bezpieczeństwa publicznego i porządku wewnętrznego.

W systemie obronnym państwa będzie on nadal spełniał wiodącą rolę w zakresie rozpoznania operacyjnego, operacyjnej ochrony obiektów oraz zwalczania wszelkiej dywersji /w tym grup specjalnych/. Ponadto resort będzie jednym z głównych ogniw realizacji przedsięwzięć takich, jak: ochrona i zabezpieczenie funkcjonowania najwyższych władz, zabezpieczenie porządku w czasie przemarszu wojsk oraz działalność na rzecz obrony cywilnej.

1/ Por. Dział VII ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL, s. 166-180.

W okresie zagrożenia i wojny głównym zadaniem wszystkich organów władzy i administracji państwowej będzie ochrona ustroju i socjalistycznych zdobyczy PRL oraz zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego. Z tego głównego zadania wynikają szczegółowe zamierzenia dla poszczególnych resortów, z których część /grupa zadań/ będzie kontynuacją zadań okresu pokojowego, wystąpią też nowe zadania /grupa zadań/ charakterystyczne dla okresu zagrożenia i wojny.^{1/}

Do pierwszej grupy, a więc stanowiącej kontynuację zadań wykonywanych w czasie pokoju zalicza się:

- zdobywanie dla kierownictwa państwa informacji o działalności przeciwnika za granicą skierowanych przeciwko państwu /koalicji/ oraz zbieranie i dostarczanie danych o sytuacji wewnątrz kraju;
- wykrywanie wrogich przygotowań, unieszkodliwianie i zwalczanie akcji terrorystycznych, wrogiej propagandy, źródeł zamętu politycznego i ideologicznego oraz przeciwdziałanie panice i rozprężeniu dyscypliny społecznej;
- wykrywanie i zwalczanie działalności wywiadowczej, sabotażowo-dywersyjnej i rewizjonistyczno-odwetowej oraz zorganizowanych wystąpień antypaństwowych, jak też politycznego podziemia;

1/ Por. Jan Połec - "Organizacja, zadania i zasady działania jednostek MSW w okresach zagrożenia zewnętrznego i w czasie wojny". Wyd. Departamentu Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego MSW. Warszawa 1973 r.

- zwalczanie bandytyzmu, chuligaństwa i innych przestępstw natury kryminalnej, przeciwdziałanie grabieży mienia społecznego oraz zwalczanie przestępstw gospodarczych, spekulacji, dezorganizacji rynku, zaopatrzenia itp;
- ochrona określonych obiektów specjalnych oraz organizowanie bezpośredniej /osobistej/ ochrony członków najwyższych władz partyjnych i państwowych;
- ochrona lądowych granic państwowych pod względem fizycznym i operacyjnym oraz kontrola ruchu granicznego w przejściach granicznych;
- organizowanie i zapewnienie utajnionej łączności telefonicznej oraz łączności szyfrowej i kodowej na potrzeby naczelnych organów politycznych i administracji państwowej, jak też zabezpieczenie przewozu dokumentów tajnych;
- organizowanie ochrony przeciwpożarowej kraju i kierowanie nią;
- egzekwowanie wykonania zarządzeń i przepisów władz.

Do drugiej grupy zadań, uznanych za typowe dla okresu zagrożenia i wojny, zalicza się:

- wykrywanie i zwalczanie grup dywersyjnych i grup specjalnego przeznaczenia przeciwnika, jak też politycznego podziemia /w tym ewentualnego zbrojnego podziemia/;
- wykrywanie /w tym również i za granicą/ i rozpoznawanie desantów /powietrznych i morskich/ przeciwnika oraz udział w ich likwidacji, złasz-

cza w ostatniej jej fazie w walce w rozproszeniu;

- organizowanie ochrony /w tym bezpośredniej obrony/ oraz zapewnienie funkcjonowania, określonych uchwałami KOK stanowisk kierowania naczelnymi organów politycznych, władzy i administracji państwowej w dotychczasowych miejscach pracy;
- organizowanie i prowadzenie cenzury wojennej w zakresie ustalonym przepisami;
- realizowanie przedsięwzięć w ramach akcji internowania obywateli państw wrogich i wrogiego elementu;
- udział w zapewnieniu porządku i bezpieczeństwa w czasie mobilizacji i przemarszu wojsk /własnych i sojuszniczych/ przez terytorium kraju;
- wykonywanie zadań w ramach obrony cywilnej: organizowanie i prowadzenie akcji gaśniczych, działań porządkowych i ochronnych w ramach akcji ratowniczych w rejonach porażonych oraz zabezpieczenie porządku i bezpieczeństwa w ramach ewakuacji ludności i rozśrodkowania załóg zakładów pracy.

Wychodząc z założenia, że działania dywersyjne przeciwnika będą stanowiły jeden z ważnych elementów zagrożenia terytorium kraju, przygotowanie i skuteczne podjęcie działań przeciwdywersyjnych urasta do rangi oddzielnej działalności obronnej realizowanej w ramach zapewnienia porządku i bezpieczeństwa oraz rodzaju zabezpieczenia bojowego działań militarnych.

Celem działań przeciwdywersyjnych jest zapewnienie bezpieczeństwa, porządku i skutecznej ochrony aparatu państwowemu, gospodarce narodowej, ludności, a także wojskom poprzez wykrywanie, paraliżowanie i niszczenie sił dywersyjnych przeciwnika.

Obrona przeciwdywersyjna obejmuje:

- przedsięwzięcia z dziedziny wywiadu i kontrwywiadu;
- przedsięwzięcia z dziedziny psychologicznego przygotowania i ideowego wychowania społeczeństwa;
- przedsięwzięcia natury gospodarczej, administracyjnej i karnej;
- działania bojowe, tj. bezpośrednią walkę z siłami dywersyjnymi.

Zwalczanie grup dywersyjnych w zależności od ich liczby i intensywności działania - przybierze postać akcji lub operacji przeciwdywersyjnych.^{1/}

1/ Według poglądów MSW - akcja przeciwdywersyjna - to działania bojowe prowadzone przeciwko uzbrojonej, kilkuosobowej grupie /bandyckiej, dywersyjnej lub specjalnego przeznaczenia/ rozpoznanej i umiejscowionej na niewielkiej przestrzeni /zabudowanie lub grupa zabudowań, niewielki zagajnik, umocnienie typu polowego itp/ przez pododdział zwarty MO w sile do batalionu, w czasie kilkunastu godzin.

Operacja przeciwdywersyjna - to kombinowane działania bojowe prowadzone jednocześnie przeciwko wielu /kilku lub kilkunastu/ zbrojnym grupom, nie rozpoznanym lub słabo rozpoznanym, c.d. str. 52

Przeciwdywersyjne działania bojowe muszą być prowadzone umiejętnie i z dużą znajomością zasad prowadzenia działań dywersyjnych. Niezależnie od rozpoznania obejmują one dwa podstawowe rodzaje walki: działania ochronne i zaczepne.

Działania ochronne mają na celu niedopuszczenie do dokonania przez przeciwnika aktu dywersji na określony obiekt; polegają one na bezpośredniej ochronie obiektu /zespołu obiektów/, a także na działaniach pośrednich zawierających elementy rozpoznania i działań bojowych na przedpolu /patrole, podsłuchy, zapory, zasadzki/.

Działania zaczepne polegają na stałym i intensywnym, a często i profilaktycznym penetrowaniu "podejrzanych rejonów", wytrwałym ściganiu wykrytych grup dywersyjnych, osaczaniu ich i likwidowaniu.

Działania dywersyjne prowadzone przez odpowiednio przygotowane i wyposażone siły dywersyjne przeciwnika mogą przysporzyć wiele kłopotów na obszarze kraju, a na skutek braku zdecydowanych i natychmiastowych przeciwdziałań mogą dezorganizować życie w poszczególnych rejonach. Stąd też obroną przeciwdywersyjną powinny kierować organy, które w czasie pokoju odpowiedzialne są za sprawę

c.d. ze str. 51

nie umiejscowionym, działającym na znacznym obszarze /kilka wsi, duży kompleks leśny, kilka gromad lub część województwa/. Operację prowadzą siły od batalionu wzwyż. Działania trwają od kilkunastu godzin do kilkunastu dni.

utrzymania porządku i bezpieczeństwa, a więc organy najbardziej do tego rodzaju działań przygotowane, dysponujące systemem powszechnego rozpoznania i specjalistycznymi siłami.

W systemie obronnym państwa wiodącą rolę w zakresie rozpoznania operacyjnego i operacyjnej ochrony obiektów /z wyjątkiem obiektów wojskowych i ochraniających przez siły zbrojne/ oraz w zakresie zwalczania wszelkiej dywersji spełnia Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Na mocy porozumienia międzyresortowego z maja 1970 r. zawartego między MON a MSW-jednostki podległe resortowi obrony narodowej aktywnie uczestniczą w działaniach przeciwdywersyjnych, udzielają pomocy wszelkimi niezbędnymi siłami i środkami, a w przypadku, gdyby działania dywersyjne przybrały charakter działań militarnych, a więc przerosły możliwości resortu spraw wewnętrznych - zadania związane z prowadzeniem operacji przeciwdywersyjnej przejęłyby siły zbrojne.

Do realizacji wszystkich wymienionych zadań resort spraw wewnętrznych posiada odpowiednio zorganizowane, wyposażone i przeszkolone siły. Specjalistycznymi siłami resortu, do obowiązku których należy realizacja zadań w zakresie zapewnienia porządku wewnętrznego są: Służba Bezpieczeństwa, Milicja Obywatelska, oddziały manewrowe MO szczególnie centralnego i wojewódzkiego, Wojska Ochrony Pogranicza, Nadwiślańska Brygada MSW wraz z jednostkami ochronnymi i łączności, Straż Pożarna wraz ze zmilitaryzowanymi odwodami pożarniczymi i

służbami ppoż. oddziałów samoobrony. Ponadto Milicja Obywatelska w działaniach porządkowych wykonywać będzie ORMO oraz nadzorowane przez siebie służby porządkowo-ochronne zakładowych i terenowych oddziałów samoobrony.

O skuteczności działania organów resortu spraw wewnętrznych w okresie zagrożenia i wojny, oprócz wszelkich uprawnień i usprawnień wewnętrznych, zadecyduje także nieprzerwane współdziałanie z innymi organami i siłami, głównie politycznymi, resortem obrony narodowej, organami obrony cywilnej, gospodarczymi, resortem łączności, spraw zagranicznych oraz całym społeczeństwem poprzez terenowe jednostki MO.

Zapewnienie porządku i bezpieczeństwa zarówno w czasie pokoju, jak też w czasie wojny musi być oparte na ścisłej i dobrze rozumianej współpracy resortu spraw wewnętrznych ze wszystkimi organami władzy i administracji państwowej, na pomocy ze strony wojska i aktywu społecznego oraz na działalności propagandowej, agitacyjnej i wychowawczej będących głównym instrumentem kształtowania postaw moralnych i społeczno-obywatelskich.

V. OBRONA CYWILNA

Skuteczność wysiłków obronnych państwa we współczesnej wojnie, a zwłaszcza w dziedzinie ograniczenia następstw uderzeń przeciwnika na zaplecze /terytorium kraju/, będzie miała - w całości kształcie obronności - znaczenie podstawowe. Utrzymanie ciągłości i sprawności funkcjonowania gospodarki narodowej, a przede wszystkim zapewnienie skutecznej ochrony ludności w okresie wojny rakietowo-jądrowej to jeden z podstawowych, a zarazem bardzo trudnych problemów obronnych. "Istota trudności - jak stwierdził przewodniczący Komitetu Obrony Kraju, prezes Rady Ministrów Piotr Jaroszewicz^{1/} - polega na tym, że wciąż jeszcze istnieje zbyt wielka dysproporcja między siłą niszczącą broni jądrowej a realnymi możliwościami przeciwstawienia się skutkom jej ewentualnego użycia w wypadku wojny".

Wykonanie tych zadań może podjąć tylko szeroko rozwinięty system obronny, który łączy w sobie różne dziedziny i aspekty działalności państwowej oraz wiążący w całość zarówno problematykę działań militarnych, jak i przedsięwzięcia na rzecz obronności w układzie pozamilitarnym, realizowane wspólnym wysiłkiem organów i instytucji gospodarki narodowej i administracji państwowej, organizacji polityczno-społecznych i całego społeczeństwa.

1/ Z wystąpienia P. Jaroszewicza w czasie podsumowania ćwiczenia "KRAJ-73".

Przedsięwzięcia obronne, których podstawowym celem jest zapewnienie ochrony ludności, zakładów pracy, pomieszczeń i urządzeń użyteczności publicznej oraz dóbr materialnych i kulturalnych narodu przed skutkami działania broni masowego rażenia i innymi działaniami przeciwnika skierowanymi na kraj, jak również udzielanie pomocy poszkodowanym - organizowane są w ramach o b r o n y c y w i l n e j /OC/. A zatem można stwierdzić, że obrona cywilna stanowi integralną część systemu obronnego państwa w dziedzinie ochrony ludności, zakładów pracy oraz dóbr materialnych i kulturalnych narodu, uzupełnia ona działalność polityczną i ekonomiczną oraz sił zbrojnych, a w ramach obrony terytorium kraju - wspólnie z obroną militarną stanowi filar ogólnie-obronnego przygotowania narodu i państwa.

Istotą obrony cywilnej jest ochrona ludzi przed skutkami działań wojennych we wszystkich ich przejawach, a więc nie tylko ratowania życia porażonym, ale i przywracanie warunków do życia i przetrwania, zapewnienie bezpiecznych epidemiologicznie i chemicznie warunków bytowania i pracy produkcyjnej; konieczne jest również organizacyjne i materiałowo-techniczne przygotowanie skoordynowanych akcji ratowniczych mające na celu likwidację skutków uderzeń przeciwnika, jak też usuwanie pochodnych im awarii i katastrof.

Budowę ogniw obrony cywilnej oraz kompetencje i zadania organów administracji państwowej i

gospodarki narodowej, jak też organizacji społecznych oparto o ustalenia wynikające z ustawy z dnia 21.XI.1967 r. o powszechnym obowiązku obrony PRL oraz na istniejącym systemie organów kierowania sprawami obronności.

Stronę organizacyjną, zadania, kompetencje oraz zasady finansowania obrony cywilnej PRL ustala uchwała Rady Ministrów nr 111 z 18 maja 1973 r. Wymieniona uchwała Rady Ministrów poprzez wprowadzenie organizacji obrony cywilnej zapewnia jednolity system kierowania całokształtem problematyki związanej z przygotowaniem i realizacją przedsięwzięć w dziedzinie ochrony przed bronią masowego rażenia, a także integruje całość sił i środków służących temu celowi. W porównaniu do poprzedniego stanu prawnego "uchwała" wprowadza nowe rozwiązania, a mianowicie:

- powołuje szefa obrony cywilnej kraju, terenowych szefów OC /województw, miast, dzielnic w miastach województwa i gmin/ oraz szefów OC zakładów pracy;
- powierza organom cywilnym i wojskowym funkcje organów wykonawczych szefów obrony cywilnej;
- określa stosownie do aktualnych potrzeb zadania organów administracji państwowej i organizacji społecznych w zakresie obrony cywilnej.

Obrona cywilna obejmuje realizację następujących przedsięwzięć:

- 1/ przygotowanie systemu wykrywania skażeń i obserwacji wybuchów jądrowych oraz zapewnienie

- działania systemu powszechnego ostrzegania ludności o zagrożeniu uderzeniami z powietrza, skażeniami i zakażeniami;
- 2/ przygotowanie i zapewnienie gotowości do wykorzystania:
- budowli ochronnych /schronów, zastępczych budowli ochronnych, budowli komunikacyjnych/;
  - systemów zaciemniania miast, wsi i zakładów pracy;
  - punktów zabiegów specjalnych /sanitarnych, odkażania i dezaktywacji/;
- 3/ przygotowanie i przeprowadzenie rozśrodkowania ludności i załóg zakładów pracy z miast szczególnie zagrożonych oraz ewakuacji wydzielonych zakładów pracy z tych miast;
- 4/ organizowanie i prowadzenie szkolenia ludności w zakresie powszechnej samoobrony oraz działalności popularyzacyjno-propagandowej w dziedzinie obrony cywilnej;
- 5/ zapewnienie dla ludności środków ochrony indywidualnej przed skażeniami /masek przeciwgazowych i odzieży ochronnej/;
- 6/ organizowanie ochrony wody, produktów żywnościowych, zwierząt, paszy i roślin przed skażeniami promieniotwórczymi i chemicznymi oraz zakażeniami;
- 7/ przygotowanie i organizowanie ochrony zakładów pracy oraz pomieszczeń i urządzeń użyteczności publicznej przed środkami rażenia i przed możliwością powstania wtórnych skutków napadu;

- 8/ przygotowanie i zapewnienie ochrony dóbr materialnych i kultury przed środkami rażenia;
- 9/ przygotowanie organów i sił obrony cywilnej do prowadzenia prac ratowniczych i awaryjno-remontowych w rejonach klęsk żywiołowych, większych katastrof i awarii oraz w rejonach porażenia bronią jądrową, środkami chemicznymi i biologicznymi mających na celu ochronę życia i zdrowia ludności, jak również udzielenie pomocy poszkodowanym, a w tym:

- organizowanie i prowadzenie szkolenia z organami i siłami obrony cywilnej;
- zapewnienie sprzętu wojskowego i specjalistycznego dla organów i sił obrony cywilnej.

Wymienione przedsięwzięcia, ujęte w uchwale Rady Ministrów w sprawie obrony cywilnej, wyraźnie wyodrębniają dwie zasadnicze grupy zadań, a mianowicie:

- zadania związane z ochroną ludności i środowiska, w którym mają żyć ludzie /woda, żywność, zwierzęta, roślinność/;
- zadania związane z zapewnieniem warunków do funkcjonowania gospodarki narodowej, jako konieczności niezbędnej do zapewnienia warunków do życia ludności oraz do utrzymania zdolnych do działania sił zbrojnych i sił ratowniczych.

Obu wymienionym podstawowym zadaniom służą dwa jak gdyby wyodrębnione przedsięwzięcia, a mianowicie:

- przygotowanie i zapewnienie działania systemu

- powszechnego ostrzegania o zagrożeniu uderzeniami z powietrza, skażeniami i zakażeniami;
- przygotowanie pod względem organizacyjnym i materiałowo-technicznym oraz prowadzenie akcji ratowniczych mających na celu ochronę życia i zdrowia ludności, jak i prowadzenie prac awaryjno-ratowniczych w rejonach klęsk żywiołowych, większych katastrof i awarii oraz w rejonach porażenia powstałych w wyniku uderzeń przeciwnika.

Nieco odrębną sprawę stanowią przedsięwzięcia dotyczące przygotowania i zapewnienia ochrony dóbr materialnych i kultury przed środkami rażenia. Najbardziej skutecznym środkiem ochrony tych dóbr byłoby ich rozśrodkowanie z rejonów zagrożonych oraz zabezpieczenie przed niszczącym działaniem środków rażenia w miejscach względnie bezpiecznych.

Jako dobra materialne i kultury podlegające ochronie zaliczamy:

- cenne zbiory dzieł sztuki, ośrodki naukowe, laboratoria, zapasy szlachetnych kruszców itp;
- składy i magazyny stanowiące dla przeciwnika opłacalne cele uderzeń lub usytuowane w miejscach zagrożonych;
- zapasy gotowej produkcji, półfabrykatów i surowców zgromadzonych przy zakładach produkcyjnych lub montażowych.

Zapewnienie ochrony dóbr materialnych i kultury narodowej nie należy do spraw łatwych, wyma-

ga odpowiedniego czasu, środków /transport, siła robocza i fachowa/ i miejsca. A zatem sprawa ta wymaga długotrwałego przygotowania zarówno w sensie planistycznym i wykonawczym, i leży w kompetencjach właściwych resortów i władz terenowych.

Niezależnie od powyższego podziału przedsięwzięć z zakresu OC na problemowe grupy, wydaje się celowe wyodrębnienie niektórych czynności, które mieszczą się w wymienionych grupach, ale służą tzw. "powszechnej samoobronie" ludności. Stanowią one część zadań, które każdy obywatel czy grupa ludzi mogą wykonać /umieć wykonać/, aby chronić siebie /grupą/ i swój dobytek przed skutkami rażenia współczesnej broni. Do takich czynności można zaliczyć np.: ochronę indywidualną, wykonanie najprostszych ukryć przed opadem promieniotwórczym i skażeniami chemicznymi, zabezpieczenie żywności, wody, zwierząt hodowlanych/ indywidualnej własności/, jak też udzielanie pierwszej pomocy medycznej. Zagadnienie to jest szczególnie ważne dla środowisk wiejskich, zwłaszcza osiedli rozrzuconych, gdzie zbiorowa ochrona jest utrudniona, a odosobnieni ludzie są zdani na własne działania obronne.

Całokształt spraw związanych z organizowaniem i funkcjonowaniem obrony cywilnej oraz realizacją zadań z niej wynikających zarówno w układzie funkcjonalnym, jak i terytorialnym spoczywa na centralnych i terenowych organach administracji państwowej i gospodarki narodowej oraz na

kierowniczych instancjach organizacji społecznych.

Koordinacja zadań z dziedziny obrony cywilnej na szczeblu centralnym - w myśl podanej uprzednio uchwały Rady Ministrów - należy do Szefa Obrony Cywilnej Kraju.

Do zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju należy:

- przygotowanie - w uzgodnieniu z ministrami i wojewodami /prezydentami miast/ - projektów założeń i zasad działania w zakresie obrony cywilnej, jak również propozycji decyzji dotyczących wykonywania zasadniczych przedsięwzięć w tej dziedzinie;
- przygotowanie - w uzgodnieniu z Szefem Sztabu Generalnego WP i Przewodniczącym Komisji Planowania przy Radzie Ministrów - do rozpatrzenia przez Komitet Obrony Kraju wniosków dotyczących ustalenia i wykorzystania środków finansowych i materiałowych niezbędnych do realizacji przedsięwzięć obrony cywilnej;
- ustalenie zakresu i sposobów realizacji zadań obrony cywilnej oraz wydawanie wytycznych w tych sprawach;
- kontrolowanie wykonania zadań w zakresie obrony cywilnej określonych dla centralnych i terenowych organów administracji państwowej i gospodarki narodowej;
- określanie w uzgodnieniu z Szefem Sztabu Generalnego WP:
  - a/ zadań sił obrony cywilnej na rzecz sił zbroj-

nych i zasad ich realizacji;

- b/ zasad opracowywania planów obrony cywilnej na okres zagrożenia bezpieczeństwa państwa oraz wojny, zwłaszcza w zakresie rozśrodkowania ludności i organizowania akcji ratowniczych;
- c/ założeń organizacji i prowadzenia ćwiczeń obrony cywilnej o zasięgu ogólnokrajowym lub międzywojewódzkim:

- wydawanie niezbędnych materiałów szkoleniowych na potrzeby obrony cywilnej oraz nadzorowanie działalności wydawniczej resortów w tym zakresie;
- koordynowanie rozśrodkowania ludności i prowadzonych w czasie wojny akcji ratowniczych oraz udzielania pomocy poszkodowanym.

Niezależnie od wyżej wymienionych zadań Szef Obrony Cywilnej Kraju sprawuje ogólne kierownictwo nad formacjami samoobrony oraz wykonuje zadania należące do kompetencji Ministerstwa Obrony Narodowej w zakresie obrony cywilnej.

Organem wykonawczym Szefa Obrony Cywilnej Kraju jest instytucja centralna MON - Inspektorat Obrony Cywilnej.

W województwach, miastach, dzielnicach miast, gminach i w zakładach pracy realizacją zadań z zakresu obrony cywilnej kierują odpowiedni szefowie obrony cywilnej /stosownie do decyzji i wytycznych właściwych terenowych komitetów obrony oraz szefów obrony cywilnej wyższego szczebla/. Są nimi:

- 1/ w województwach - wojewodowie;
- 2/ w dużych miastach - prezydenci miast;
- 3/ w dzielnicach miast województw - naczelnicy dzielnic;
- 4/ w pozostałych miastach oraz gminach - naczelnicy miast i gmin;
- 5/ w zakładach pracy - kierownicy /dyrektorzy/ zakładów.

Do zakresu działania szefów obrony cywilnej wymienionych szczebli należy:

- ustalenie - zgodnie z decyzjami i wytycznymi właściwych komitetów obrony oraz szefów obrony cywilnej wyższego szczebla - szczegółowych zasad, zakresu i sposobu realizacji przedsięwzięć obrony cywilnej przez szefów obrony cywilnej niższych szczebli;
- kierowanie przygotowaniem i działalnością podległych sił obrony cywilnej;
- zapewnienie udziału sił obrony cywilnej w realizacji zadań na rzecz sił zbrojnych;
- koordynowanie przygotowań i realizacji przedsięwzięć obrony cywilnej wykonywanych przez terenowe organy administracji państwowej, jednostki gospodarki uspołecznionej oraz terenowe instancje organizacji społecznych;
- kierowanie wykorzystaniem sił i środków obrony cywilnej w akcji zapobiegania i zwalczania pożarów, powodzi i innych klęsk żywiołowych oraz katastrof;
- kierowanie w czasie zagrożenia bezpieczeństwa

państwa oraz wojny rozśrodkowaniem ludności, prowadzeniem akcji ratowniczych oraz udzielaniem pomocy poszkodowanym.

Szefowie obrony cywilnej zakładów pracy w przygotowaniach obronnych kierują się decyzjami i wytycznymi nadrzędnych organów resortowych oraz właściwych terenowo szefów obrony cywilnej.

Organami wykonawczymi szefów obrony cywilnej są:

- w województwach: wojewódzkie inspektoraty obrony cywilnej /inspektoraty OC miast województw: Warszawy, Łodzi i Krakowa/;
- w większych miastach i dzielnicach miast: miejskie i dzielnicowe inspektoraty OC;
- w pozostałych miastach oraz w gminach: wyznaczone przez szefów obrony cywilnej tych miast i gmin terenowe komendy samoobrony lub komendanci terenowych oddziałów samoobrony;
- w zakładach pracy: zakładowe komendy samoobrony lub komendanci zakładowych oddziałów /grup/ samoobrony albo osoby wyznaczone przez szefów obrony cywilnej tych zakładów.

Nadzór nad przygotowaniem w zakresie obrony cywilnej w przedsiębiorstwach i zakładach produkcyjnych centralnego podporządkowania sprawują nadrzędne instytucje, którym te przedsiębiorstwa i zakłady produkcyjne podlegają - do ministerstw właściwie, a kierownicy wspomnianych instytucji i poszczególni ministrowie spełniają funkcje szefów obrony cywilnej w odniesieniu do podległych im jednostek organizacyjnych.

Do ich zadań w zakresie obrony cywilnej należy:

- kierowanie i nadzorowanie przygotowań do działania jednostek zmilitaryzowanych /typu ratowniczego/ i formacji samoobrony tworzonych w podległych im zakładach pracy;
- kierowanie przygotowaniem w podległych im zakładach pracy urządzeń powszechnego ostrzegania o zagrożeniu z powietrza, skażeniami i zakażeniami;
- kierowanie przygotowaniem budowli ochronnych, urządzeń specjalnych oraz zaciemniania podległych im zakładów, jak również przygotowaniem urządzeń potrzebnych do kierowania obroną cywilną w tych zakładach;
- organizowanie zaopatrywania pracowników w podległych zakładach pracy w sprzęt i środki ochrony indywidualnej przed bronią masowego rażenia oraz określanie zasad przechowywania, konserwacji, eksploatacji, remontu i rotacji tego sprzętu i środków;
- organizowanie i nadzorowanie szkolenia pracowników podległych zakładów pracy w zakresie powszechnej samoobrony oraz działalności popularyzacyjno-propagandowej w dziedzinie obrony cywilnej;
- zapewnienie w podległych zakładach pracy warunków dla realizacji przedsięwzięć związanych z rozśrodkowaniem załóg, przygotowaniem akcji ratowniczych i niesieniem pomocy poszkodowanym oraz koordynowanie w czasie wojny tych przed-

sięgnięć w uzgodnieniu z właściwymi terenowo szefami obrony cywilnej;

- zapewnienie środków finansowych i materiałowych niezbędnych do realizacji przedsięwzięć obrony cywilnej w podległych zakładach pracy.

Poszczególni ministrowie ustalają ponadto zasady wykonania przedsięwzięć należących do kierowanego przez nich resortu oraz sprawują nadzór nad ich realizacją. Ministrowie za pośrednictwem szefów obrony cywilnej województw podają nadzorowanym przez siebie wydziałom urzędów wojewódzkich wytyczne w zakresie wykonywania przez nie przedsięwzięć obrony cywilnej, udzielają im fachowej pomocy oraz przeprowadzają kontrolę wykonywanych zadań.

Organami wykonawczymi ministrów w zakresie obrony cywilnej są wydzielone komórki lub stanowiska pracy w departamentach /zespołach, biurach lub wydziałach/ wojskowych poszczególnych ministerstw.

Organizacja społeczne, a przede wszystkim Liga Obrony Kraju, Polski Czerwony Krzyż, Związek Ochotniczych Straży Pożarnych, Związek Harcerstwa Polskiego, Aeroklub PRL oraz Polski Związek Krótkofaloców - podobnie jak w działalności polityczno-obronnej - uczestniczą w przygotowaniu i wykonywaniu przedsięwzięć obrony cywilnej, a zwłaszcza w prowadzeniu szkolenia ludności w zakresie powszechnej samoobrony oraz działalności popularyzacyjno-propagandowej w dziedzinie obrony cywilnej, jak również w organizacji i przygotowaniu sił i

środków na potrzeby obrony cywilnej. Zasady i zakres współdziałania organizacji społecznych z organami obrony cywilnej w realizacji zadań ustalają naczelne instancje tych organizacji w porozumieniu z Inspektorem Obrony Cywilnej.

Jednostkami obrony cywilnej są formacje obrony cywilnej. W skład tych formacji wchodzi zakładowe, terenowe i specjalistyczne oddziały samoobrony, grupy i komendy samoobrony oraz inne jednostki organizacyjne, jak: jednostki zmilitaryzowane i jednostki obrony terytorialnej.

Oddziały samoobrony tworzy się:

- zakładowe - w jednostkach gospodarki uspołecznionej oraz urzędach i instytucjach państwowych;
- terenowe - w gminach i miastach;
- specjalistyczne - dla wykonania określonych zadań specjalnych.

Do specjalistycznych oddziałów samoobrony zalicza się oddziały pierwszej pomocy medycznej, ratownictwa technicznego, odkażania i dezaktywacji oraz - zależnie od potrzeb - również inne, jak np: oddziały wynoszenia poszkodowanych, oddziały łączności, oddziały wydobywania wody.

Jednostki zmilitaryzowane organizowane dla potrzeb obrony cywilnej są przeznaczone do wykonywania podobnych zadań, jak specjalistyczne oddziały samoobrony. W razie mobilizacji stają się one jednostkami skoszarowanymi oraz przechodzą na specjalny reżim pracy. Mogą one być formowane na bazie odpowiednich instytucji lub przedsiębiorstw

w zasadzie w dużych miastach. Stąd też stanowią one siły odwodowe w dyspozycji szefów obrony cywilnej województw lub miast. Do tego rodzaju jednostek zalicza się: zmilitaryzowane oddziały pomocy medycznej, ratownictwa technicznego, odkażania i dezaktywacji, pożarnicze oraz eskadry lotnicze i jednostki pomiaru skażeń promieniotwórczych.

Do realizacji zadań z zakresu obrony cywilnej mogą być również wykorzystywane jednostki zmilitaryzowane resortów przeznaczone do zapewnienia funkcjonowania określonych gałęzi gospodarki narodowej np.: komunikacji, łączności oraz odbudowy zakładów produkcyjnych. Zadania obrony cywilnej będą realizowały też jednostki wojskowe i milicji obywatelskiej.

Jednostkami wojskowymi przeznaczonymi do tych zadań są wojewódzkie jednostki obrony terytorialnej; w realizacji szeregu zadań będą uczestniczyły siły milicji obywatelskiej: stacjonarne siły z posterunków, komisariatów i komend MO /wszystkich szczebli/ oraz jednostki manewrowe /zwarte/.

Wszystkie formacje obrony cywilnej mogą być używane w czasie pokoju do udziału w zapobieganiu i zwalczaniu pożarów, powodzi i innych klęsk żywiołowych oraz katastrof i awarii, jak również do wykonywania prac niezbędnych dla potrzeb obronnych.

Działalność obrony cywilnej musi być dobrze zorganizowana i funkcjonalnie sprawna. Pociąga to za sobą nie tylko konieczność wszechstronnego przygotowania organizacyjnego i dobrego wyszkolenia,

lecz i osiągnięcia powszechnego zrozumienia, przede wszystkim wśród szerokich rzesz społeczeństwa, a zwłaszcza młodzieży, którego celem byłoby umiejętne dotarcie do każdego obywatela z ideą obroną, ujęcie w niej ideologicznego i moralnego przygotowania całego narodu do stawiania czoła okrucieństwom współczesnej wojny. Społeczeństwo musi zrozumieć potrzeby wysiłków obronnych i to, że tylko świadoma, zorganizowana i zbiorowa działalność obronna może zmniejszyć skalę strat i zniszczeń.

Wykonano w 100 egz.

Egz.nr 1-100 B.Gł.OZS

Wyk. płk Mroczo

Druk. OH, dn. 22.09.75r.

Hr ks. 0647/01809/WW

kor. J.B.

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Działu Zbiorów Specjalnych
Nr ewid. 41820